

۲۰۲۱/۰۸/۳۱

ولی احمد نوری

سید جمال الدین افغان بخش دوم

« ارنست رونان (Ernest Renan) «نویسنده، فیلسوف و مؤرخ بزرگ فرانسوی در سالهای ۱۸۸۵م معاصر (سید جمال الدین افغان) در وصف او نوشته است: «زمانی که با سید جمال الدین افغان هم صحبت می شدم، حریت افکار و طبیعت نجیب و درست او، مرا به این اعتقاد وامی داشت که من در برابر خودم یکی از آشنایان قدیم خویشتن را دارم. با حضور سید جمال الدین افغان و سخنانش تصور میگردم "ابن سینا" یا "ابن رشد" یکی از آن آزاد مردان دنیا را می بینم که روح انسانیت بوده اند.

ارنست رونان فرانسوی

سید جمال الدین افغان مردی بود که تا امروز اندیشه هایش در اذهان مردم مصر رسوخ دارد تو گویی که سید تا هنوز زنده است و درک میکند که ملل عرب با چه دشواری ها روبرو است.

سید جمال الدین افغان میگوید: «ملت من بهترین ملت هاست. . . وقتی به دوستی بشریت نایل خواهیم آمد که در خلال آن محبت وطن را جستجو کنیم» این اندیشه های عالی بیانگر آنست که سید جمال الدین افغان به تعلیم و تربیه ملی دعوت میکرد، و آغاز این واقعیت نگری (وطن) است و وسط و انجام آن نیز متضمن وطن پرستی می باشد.

سید جمال الدین

نظر سید جمال الدین افغان راجع به سوسیالیزم در این عبارت خلاصه می شود: «هر اشتراکیت (سوسیالیزم) که روحیه و اساسات آن با اشتراکیت اسلام مخالفت داشته باشد نتیجه ای جز خونریزی و قتال بزرگ ندارد و خون پاکان را ریختن گناه و بنای زندگی را تخریب کردن بیدانسی است و به هیچکس سودی نمی بخشد.» و می افزاید: «بشر بزرگترین راز آفرینش است و با تعقل و اندیشه می توان رموز حیات و اسرار طبیعت را کشف کرد و با نیروی دانش و تکامل عقل به رویاهای خود تحقق بخشید و دریافت که آنچه روزگاری مستحیل بود اکنون ممکن است.»

از سید جمال الدین افغان بشنوید که به امیر کشور خطاب میکند: «ملت مصر مانند دیگر ملت ها متشکل از مردمانی است که در بین آن همان طوری که عناصر بی شعور و نادان وجود دارد، علما و دانشمندان هم موجود است. اگر

نصیحتی از این ارادتمند را بپذیرید باید سعی کنید که مردم از طریق شورا در سرنوشت مملکت سهم بگیرند و به اجرای انتخابات هدایت صادر نمائید تا نمایندگان مردم به تدوین قوانین بپردازند، و قانون به نام و اراده شما نافذ شود. این امریست که پایه های سلطنت و اقتدار شما را استوار تر میگرداند.»

و می افزاید: «آنگاه به زودی در خواهید یافت که ولسی جرگه (مجلس شورا) مصر با شکل ظاهری خود مجلس شورای اروپایی مشابهت خواهد داشت. در معنی نیز لاقلاً خواهید دید که در آن احزاب چپگرا و دست راستی تبارز خواهند کرد و با تشکیل این شورا خواهید دید که حزب مخالف در شورا بی اثر خواهد بود، زیرا مبادیان مناقض اهداف حکومت می باشد که از طرف حزب موافق حمایت و تأیید می شود.»

(ولسی جرگه) اضافه می کند: «البته امروز گفتار مرا با تعجب می شنوید، زیرا آنچه را در میان گذارده ام تصویری بیش نیست که از پندار و گفتار در ساحه عمل به وجود نیامده است. اما وقتی که مجلس شورا را ملاحظه کنید، آنگاه ملتفت خواهید شد که هر عضوی از آن می کوشد با حزب موافق بپوندد و از پیوستن به حزب مخالف بپرهیزد. در آنوقت است که خواهید گفت سید جمال الدین افغان راست گفته است.»

و می گوید: «بلی من راست گفته ام و لیکن این قول وقتی ارزش دارد که از آن نتیجه مطلوب به دست آید و مقدمات صحیح آنست که برآستی حاصل مثبت از آن برچینیم و مقدمات شورای ملی که قوت خود را از محیط مردم نگیرد مصالح متضاد آن را فرا می گیرد و هدف های آن مختلف می باشد. این جرگه را قیمت و ارزشی نیست و دیری دوام نمی کند و فاقد حمایت مردم است.»

سید جمال الدین افغان در کتاب خاطرات خود چنین اظهار عقیده می کند :

«کسیکه به نمایندگی ملت قیام می کند، مصایب بیشماری در قبال خود دارد. زیرا فاقد آزادی است و آله خموشی بیش نیست که در دست قوتی قرار گرفته است. آن نیرویی که کشورش را تا آن مرحله کشانیده است. اگر اندکی بیاندیشید آنرا می شناسید و اگر بخواهید من آنرا توصیف می کنم: نماینده شما کسی است که در زمان شما و به مقتضای شرایط موجود مصر پرورش یافته است و آن صاحب رسوخی است که مال دهقان را با تلم سعی و کوشش خود حیف و میل کرده است. انسان جبون که هیچگاه با حکام در نیفتاده و حکومت ها اراده و همت او را سقوط داده اند. این مردی است که هرگونه خیر و حکمت را در اراده و نیروی سرکش ظالم می نگرد و دفاع از وطن را در آئینه همان قوت می بیند. در نهایت تمام صفات خجسته روحی و پایه های ملی به سرنوشت نامیمون ذلت و حقارت دچار می گردد و زمینه انکشاف آزادی ملی بر باد می شود.»

این است با تأسف می بینیم شورای ملی موهوم شما تشکیل می گردد (اگر رؤیا ها درست باشند). این امریست که اصلاً با قواعد فلسفی مخالف می باشد. اگر چه گفته اند: وجود بهتر از عدم است ولی زوال و عدم این شورا از وجود آن مفید تر است.

سید جمال الدین افغان به فیصر روس چنین می نویسد:

«اعلیحضرت قیصر! عقیده دارم که اگر مردم با سلطنت پادشاه دوست باشند بهتر است از آنکه دشمن باشند و دردل های خود زهر کینه و حسد و شعله های انتقام داشته و مترصد فرصت باشند.»

با ناصرالدین شاه، پادشاه فارس (ایران امروز) چنین گفت:

«حضرت شاه باید بداند تاج و عظمت سلطان و پایه های سلطنت نسبت به وضع موجوده با حکومت قانون بهتر و خوبتر مستحکم می ماند. دهقان و کارگر و صنعت پیشه در کشور، سفید تر از عظمت شاه و نمایندگان شاه اند. اجازه بفرمائید به صراحت بگویم: شاید دیده و یا خوانده باشید که ملتی توانسته است بدون داشتن پادشاه زندگی کند ولی آیا دیده اید و یا شنیده اید که پادشاهی بدون رعیت و ملت زیست نماید؟»

این بود شیوه سید جمال الدین افغان... با صراحت لهجه می گفت و با قاطعیت عمل می کرد و صحبت و گفتارش مشحون از فلسفه بود. مردی بود شجاع و توانا که بر گفتار و پندارش هزاران تن حساب می کرد و به آن ارج می نهاد.

صد سال بعد :

۲۰ آگست ۱۹۷۶ - در شهر اسکندریه در معسکر ابوبکر صدیق (رض) صد سال بعد از ورود سید جمال الدین افغان در مصر، و پس از آنکه در سرزمین ما تخم آزادی کشت و آنرا آبیاری نموده و بارور ساخت و ما ثمر آنرا تا کنون می چشیم و به یاد و بودش انجمن می سازیم، و در شهرستان ابوبکر صدیق احتفال بزرگی در تجلیل از مقام شامخ آن رادمرد تأریخ برپا میداریم. در محیطی که امروز هزاران جوان مسلمان وجود دارد و آنان را چنان اهداف عالی گردهم جمع کرده است، و رئیس و رهبر مصر محمد انور السادات خود در آن اشتراک میکند و چنین می فرماید :

« وحدت کامل ملت عرب به نحوی که شایسته وجدان این ملت است و سالیان متمادی در پرتو آن زندگی نموده مرهون همین سفیر الهی یا قاصد صلح سید جمال الدین افغان است که صد سال قبل داستان دل انگیز از این سرزمین به یادگار مانده است.»

در این سیمینار پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت جمهوری افغانستان توسط پوهاند دوکتور رحیم نوین وزیر اطلاعات و کلتور آن کشور قرائت شد.

محمد داؤد رئیس
جمهور افغانستان

سید جمال الدین افغان فرزند برومند افغانستان است. او چون قاصد دلیر، آزاد و روشنفکر پیام مبارزه بر ضد جهل، نابرابری، استبداد و استعمار را به جهانیان ابلاغ میکرد و درین راه مصمم و دلیرانه می جنگید.

و متعاقباً بیانیه ای از طرف محمد توفیق عویضه سکرتر جنرال مجلس اعلای شئون اسلامی جمهوری عربی مصر ایراد گردید و در آن خاصناً از آن احتفال باشکوه تذکار رفت. سپس استاد یوسف السباعی سکرتر عمومی مؤتمر آسیا - افریقا و رئیس انجمن دوستی جمهوری عربی مصر و افغانستان و همچنان استاد شیخ محمد خاطر، مفتی جمهوری عربی مصر در این محفل بزرگ بیانیه هایی ایراد نمودند.

محمد رحیم نوین و فضل احمد زکریا (نینواز)

استاد خلیل الله خلیلی

متعاقباً سائر شخصیت های علمی و فرهنگی به شمول دوکتور احمد الحوفی در باره شخصیت سید جمال الدین افغان توضیحات دادند و استاد خلیل الله خلیلی شاعر، نویسنده و سفیر افغانستان در بغداد طی قصیده غزایی شخصیت آن بزرگ مرد را تحلیل و بررسی نمود. هکذا دوکتور عثمان امین پیرامون نهضت اسلامی در دوران سید جمال الدین افغان و محمد عبده متفکرین عصر ما دوکتور عبدالمنعم النمر معاون انجمن تحقیقات اسلامی در پوهنتون ازهر بالنوبه بیانیه هایی ایراد کردند.

سپس پوهاند نوین وزیر اطلاعات و کلتور افغانستان و دوکتور عبدالواحد کریم سفیر آنکشور در باره نقش سید جمال الدین افغان در زمینه جنبش فکری اسلامی و فعالیت های آزادی خواهی آن نابغه شرق بیانیه های مفصلی ایراد داشتند که هر یک از این سخنرانی ها گوشه ای از مبارزات قهرمانانه سید جمال الدین افغان را احتوا میکرد، و در این بیانیه ها پیرامون آزاد اندیشی و تاریخ زندگی مردی صحبت می شد که مشکلات را با سینه فراخ و قلب نیرومند و روح توانا استقبال می نمود و مردم را شعور اجتماعی و انکشاف ذهنی می بخشید، و زندگی خود را وقف اعتلای ملت عرب و جهان اسلام کرده بود. اندیشمند مردی که در راه نجات مسلمانان از چنگال جهل و ستمگری خدمت میکرد و روح ملیت پرستی را در نهاد مردمان شان احیا می نمود. در این راه رفا و آسایش خود را فراموش کرد و دوری جست از آنچه به او نسبت میدادند که رهبر انقلاب و الهام بخش اصلاحات اجتماعی است.

آنگاه که برتانیه به وی پیشنهاد کرد تا بر اریکه سلطنت سودان جلوس کند، او با عمق اندیشه و وسعت نظر چنین پیشنهادی را رد نمود و تاج و تخت سودان را نپذیرفت. بلی این مرد تاریخ سید جمال الدین افغان بود که یک قرن قبل

چنین گفت : « (تکلیف عجیب و خبط بزرگ در سیاست است) اجازه بدهید از جناب لارڈ انگلیس سوالی نمایم : آیا سودان از آن شماسْت؟ که مرا به صفت سلطان آنجا می فرستید، و سودان را به من میدهید!! مصر از مصری ها است و سودان جزء متمم آن است.»

با ادامه تجلیل از قهرمانان ملی و یاد و بود از مردان نامور خود از محمد توفیق عویضه درخواست میکنم تا در چنین مناسبت هایی که شخصیت های جاودان عرب را با تذکار پیروزی های درخشان آنان تجلیل می نمایم، اتباع کشور های دوست و برادر را که در این کشور به فرا گرفتن تعلیم اشتغال دارند دعوت نمایند و این نموداری از علائق انسانی است، و امیدوارم تا آرزوی ما را اجابت نمایند.

پایان بخش دوم

ادامه دارد

•^۱ مستحیل : ناممکن – محال – باور نکردی – غیر ممکن